

VILJANDI KULTUURIKOLLEDŽ

KUUEKEELNE KANNEL

NOODIKOGU

VILJANDI 2001

VILJANDI KULTUURIKOLLEDŽ

Rahvamuusika kateeder

KUUEKEELNE KANNEL

NOODIKOGU

Koostanud Pille Karras
Eessõna Igor Tõnuristilt

VILJANDI 2001

Toimetushoikogu: Madis Arukask, Ants Salum, Ilmar Vaaro, Reet Valgmaa ja
Lembit Öunapuu

Toimetaja: Ants Salum
Küljendajad: Lembe Lõiv (tekst), Tauno Uibo (noodid)
Esikaane kujundus: Tauno Uibo

Viljandi Kultuurikolledž
Posti 1
71004 Viljandi

OÜ VALI Press
Pajusi mnt. 22
48104 Põltsamaa

© Viljandi Kultuurikolledž
© Pille Karras
© Igor Tõnurist

SISUKORD

Igor Tõnurist. Eesti väikekandle lugu	7	
Häälestus	13	
Sõrmede asetus	13	
Sõrmede asetus katmistehnikas	15	
Märgistus	16	
Noodikogu	17	
1. Targa rehealune	Muhu	19
2. Kivikasukas	Kuusalu	19
3. Vanaranna	Kuusalu	19
4. Torupillilugu	Karksi	19
5. Sarvelugu	Suure-Jaani	20
6. Sarvelugu	Tarvastu	20
7. Eesti torupilli valss	Vigala	20
8. Torupillilugu	Saarde	21
9. Torupillilugu	Suure-Jaani	21
10. Räditants	Kuusalu	21
11. Labajalavalss	Kuusalu	22
12. Mustjala labajalg	Mustjala	22
13. Harju valss	Vigala	23
14. Labajalavalss	Kihnu	23
15. Vana valss	Kihnu	23
16. Labajalavalss	Vigala	24
17. Labajalavalss	Vigala	24
18. Valss	Sangaste	24
19. Pajupillimotiiv	Suure-Jaani	25
20. Sarvelugu	Reigi	25

21. Polka torupillile	Reigi	25
22. Torupillilugu	Tarvastu	26
23. Vana Kuradi kosjalugu	Haapsalu	26
24. Tilut-tilut	Kuusalu	26
25. Polka	Äksi	27
26. Ingliska	Kuusalu	27
27. Oige ja vasemba	Kuusalu	27
28. Krakovjakk	Haapsalu	27
29. Savikoja venelane	Karksi	28
30. Savikua venelane	Urvaste	28
31. Savikuuri venelane	Hargla	28
32. Kaaratsimm	Urvaste	28
33. Kaaratsimm	Rõuge	29
34. Kaarajaan	Rannu	29
35. Jandali	Karksi	29
36. Kupparimuori	Kuusalu	29
37. Kupparimuori	Jõelähtme	29
38. Kupparimoori	Kadrina	30
39. Tursamäe polka	Jõelähtme	30
40. Aala ja Ilja	Kuusalu	30
41. Ära lase väikest Jaani	Sangaste	30
42. Jonni-Jaani polka	Võnnu	31
43. Kargus	Setumaa	31
44. Kargus	Setumaa	31
45. Kargus	Setumaa	31
46. Neläkesi kargus	Setumaa	32
47. Ümber tsõõri kargus	Setumaa	32
48. Kargus	Setumaa	32
49. "Eesti tükk marsi moodi"	Setumaa	32
50. Kargus	Setumaa	33
51. Sõrmuliselugu	Setumaa	33

<i>Kandle häälestus lugudele nr. 52 – 57</i>		34
52. Vana labajalavalss	Kuusalu	34
53. Torupillilugu	Halliste	34
54. Vanapagana torupillilugu	Reigi	34
55. Labajalg	Kihnu	34
56. Valss	Reigi	35
57. Labajalavalss	Kadrina	35
<i>Kandle häälestus lugudele nr. 58 - 60</i>		35
58. Sarvelugu	Vigala	35
59. Vanapagana torupillilugu	Pilistvere	35
60. Torupillilugu	Reigi	36
Lugude algallikad		37
Kasutatud materjale		41

Eesti väikekandle lugu

Igor Tõnurist

Vanematüübilise kandle klassikaliseks vormiks on 5-keelne pill. Eristamaks seda pilli hilisemast, suuremast tsitritüüpi kandlest, võiks soomlaste eeskujul võtta ka eesti keeles käibele termini **väikekannel** või **pisikannel** (soome *pienoiskantele*, *pienkantele* ehk pisikannel).

5-keelne väikekannel on seitsme läänemeresoome ja kahe balti rahva ning loodevenelaste ühine muistne rahvapill. See tehti piklikust trapetsikujulisest puutükist, mis künataoliselt õõnestati ning õhukese kõlalauaga kaeti. Iseloomulik on väikekandlele pillikeelte levikutaoline paigutus. Pilli laiemas otsas kinnitati need puust kandlepulkade ehk virblite külge. Puuvirblid olid allosas aerukujulise laiendiga ning sealt sai neid keerata, et pilli häälestada. Pilli kitsamas osas ehk koljus asetses põikpulk. Selle külge seoti kandlekeelte alumine ots. Keelte materjaliks eelistati vanasti vasktraati või nn. messingtraati, kuid keeli võis teha ka hobusejõhvidest või lambasooltest. Kuldselt helkivate vaskkeeltega ja rehetoaas mustaks suitsunud kannelt meenutab eesti mõistatus "mõista, mõista, mis see on – must härg ja vasksed sooled?"

Läbi aegade ja eri maades on kannedel olnud mitmeid paikkondlikke iseärasusi, mis väljendusid pilli materjalis, kõlakarbi tegemises (kandle kõlakasti on õõnestatud näiteks alt või hoopis külje pealt), pilli kaunistamises, kandlega seotud uskumustes ja lauludes, ning mõistagi kandle häälestuses ja sellel pillil mängitud lugudes.

Erisugune kandle/gusli vorm kujunes välja loodevenelaste juures, kust see kandlekuju levis ka vepslaste ja setude juurde. Sellel kandlekujul oli ülemine laiem osa, mis omas erilist pikendust ehk laba, mida setud nimetasid *helühannaks* ehk helisabaks. Nagu vene folkloristid on katsetega välja selgitanud, suurendab see saba tööpoolest pillikõla kvaliteeti. Helisabaga kandlel/guslil mängiti akordiliselt, mis eeldas vähemalt 6 pillikeele kasutuselevõttu. Akordiliselt mängisid ka setud ja vepslased. Mujal kandle levikualal harrastati enamasti meloodilist mängustiili või ka segatehnikat, tõmmates meloodiliste käikude vahele ka üksikuid akorde. Viimast moodust kasutati sagedamini juba enama kui 5 keelega kannedel.

Klassikalise 5-keelse väikekandle levikuala moodustab ühtlase ala, kus seda pilli mängisid soomlased, karjalased, vepslased, vadjalased, isurid, eestlased, tõenäoliselt ka liivlased, lätlased ja leedulased ning loodevenelased Pihkva ja Novgorodi mail, kus idaslaavlased segunesid läänemeresoome hõimudega.

5-keelne kannel sobis hästi kogu kandle levikuala pillimeeste muusika-maailma, olenemata rahvusest, domineerisid ju nende ümber enamasti ka kitsa heliulatusega lauluviisid. 5-keelne kannel tegi kaasa rahvamuusika üldise arengu ning pillikeelte arv hakkas tasapisi suurenema koos rahvaviiside heliulatuse laienemisega. Tõenäoliselt sõltus kandlekeelte arv

pillimehe päritolust ja sotsiaalsest staatusest – nõnda on üks 8-keelne kannel/gusli, mis leitud Novgorodis arheoloogilistel kaevamistel, dateeritud XIII sajandisse. Pilli välimus lubab väita, et seda gusli vaevalt lihtrahvast pillimees mängis.

Imekspandav on siiski 5-keelse väikekandle püsimine talupoeglikus rahvatraditsioonis muutumatul kujul läbi paljude sajandite. Seni vanim teadaolev 5-keelne kannel/gusli, mis on leitud Novgorodis arheoloogilistel kaevamistel, ei erine põhimõtteliselt Saaremaal Kaarma kihelkonnas aastal 1890 tehtud 6-keelsetest kanneldest. Ometi on Novgorodi pill valmistatud XI sajandi keskpaikul Millegipooldest ei erine XIX sajandi Saaremaa kanneldest 5-keelne kannel, mida on kujutatud XIII sajandil(!) tehtud hõbevõrul, mis omakorda on leitud Venemaal Vana-Rjazani linna arheoloogilistel kaevamistel. Kõige kauem säilis 5-keelne kannel kasutuses Kirde-Leedus, kus sellel mängiti erilisi *sutartine*-lugusid veel 1930-ndatel aastatel! 6-keelse vene gusli mängu on Peterburi folkloristid heliindistanud veel 1980-ndail aastail!

Miks on Eestis vaid 6-keelne kannel? Isegi üks muistne, kandle tegemisest pajatav regilaul Jõhvi kihelkonnast ütleb, et laulik “ei saand äälta kannelile, kuue kielele kumada”, kui aga lauliku noorem vend pilli kätte võttis, “Siis sie kanneli kajasi, kuue kieline kumasi.” Kõik teadaolevad eesti vanemad kanded on vähemalt 6, mitte 5 keelega. Miks see nii on, on üheselt raske vastata, kuna pole küllaldaselt andmeid kandle häälestusest ega ühtegi 6-keelse kandleloo noodistust. On teada mitme setu vanema kandle häälestus ja mitu pillilugugi, kuid setu ainest ei saa me laiendada ilma mööndusteta kogu Eestile, seda enam, et setud harrastasid venepärast akordilist mängustiili.

Eesti alalt on teada vaid kahe 6-keelse kandle häälestus. Mõlemad kanded on tehtud 1890. aastal Saaremaal Kaarma kihelkonnas Loona vallas. Eesti Rahva Muuseumile kinkis need omal ajal Oskar Kallas (ERM-i peakataloog A 292: 2 ja A 292: 48). Vaskkeeltega kannelde häälestused on ülalt alla järgmised: *g², f², e², d², c², g¹, g¹, f¹, e¹, d¹, c¹, g*.

Miks on 6-keelsel kandel alumine keel häälestatud toonikast kvardi võrra alla? Eesti rahvaviiside uurija J. Zeiger on väitnud näiteks järgmist: /rahva-/ “viisi ulatuse areng toimus tonaalsuse südamikust triptahordist kahes suunas. Liikumine allapoole algas varem, sest triptahordi toonika ülisagedase kordumise vältimiseks püüti seda asendada sekundi- või kvardisammuga alla. Nii tekkisid asendustoonid. Ülespoole laienes amplituud tetrahordi kaudu.” (J. Zeiger. Rahva muusikalise loomingu aluseid ja traditsioone. Tallinn, 1970, lk. 6) Eesti regiviisides on sellised kvardihüpped põhitoonist allapoole üsna sagedased. Küllap hakkasid sedasama järgima ka kanneldajad oma pille häälestades – elasid nemadki ju samade viiside maailmas. Samasugune oli rahvaviisi heliulatuse laienemise käik üldiselt ka naaberrahvastel ning toonikast kvart alla häälestatud alumise keelega 6 – 7-keelsetel kanneldel mängiti Karjalas ja Ingeris,

samuti Lätis. Lätis Kuramaal koguni väidetud vanasti, et alumine madalam keel “kaunistab kandlemängu.” Alumist madalamat pillikeelt võidi mängides kasutada nii meloodiajoonise laiendamiseks kui ka omapärase burdoonina. Kui seda keelt meloodiat mängides parasjagu tihti kaasa tõmmati, kõlas see alumine noot kui läbiv burdoon (nõnda on mänginud ka eesti rahvaviuldajad lahtistel keeltel).

Miks siis just Eestis muutus 6-keelne kannel üldlevinuks? Naaberrahvaste juures, kus ka väikekannelt mängiti, säilis 6 – 7 ja enama keeltearvuga kannelde taustal alati ka 5-keelne kannel või vähemalt mälestus sellest. Ka Eestis on olemas kandleid või teateid nendest, mis omasid 7, 9 kuni 12 keelt, kuid 5-keelsetest pole mingeid andmeid. Väikseim keeltearv on ikka 6! Tundub, et selle põhjuseks on torupilli erakordne populaarsus Eestis võrreldes kõikide teiste kanneldajatest naabritega, välja arvatud ehk ainult lätlastega. Nagu I. Rütel on uuema eesti rahvalaulu uurimisel tõdenud, oli torupillil suur tähtsus eesti uuema rahvalaulu meloodika arengu stimuleerimisel. Instrumentaalmuusika osas selliseid uurimusi veel lihtsalt pole. Ehk juhtus alljärgneva arutluse järgi?

Kandle puhul võis torupilli burdoonbass (mis küll kõlab toonikaga unisoonis toonikast kaks oktavat madalamalt, mitte kvart madalamalt, nagu 6-keelsel kandel), lihtsalt olla eeskujuks burdoonpartii tekkimisel. Burdoonsaatega mängimine oli instrumentalistidele, torupillimeestele ja kanneldajatele omamoodi kõlaideaaliks, mis mitmekesistas ühehäälsel viisimängimist. Seda mõttekäiku peaks toetama ka see asjaolu, et burdooni kasutasid kas otse või varjatulmal kujul eesti rahvaviuldajad ja viimati koguni lõotspillimängijad, kui nad nn. torupillimoodi tükke mängisid. Burdoonsaadet (põhitoonist kvart alla!) kasutasid veel 1970 – 1980-ndail aastail kaks setu kandlemeest, mängides akordilises katmistehikas uuematel tsitritüüpi kanneldel! Mõlemal oli unisooni häälestatud 5 kuni 8 alumist burdoonikeelt. Burdoonsaate omaksvõtt eesti vanemas kandlemängus algas peale torupilli kinnistumist eestlaste seas. Torupilli ajaloost on teada, et burdoonsaade levis Euroopas laiemalt alles XIII sajandil. Samal sajandil algas ju ka eestlaste alistamine sakslaste, taanlaste ja rootslaste poolt ning tõenäoliselt toodi siis Eestisse ka esimesed burdoonsaatega torupillid. Nii saigi hiljem 6-keelne kannel Eestis soositumaks.

Peab muidugi mõnna, et 6-keelne kannel võis põhimõtteliselt olla ka asteastmelise häälestusega, nagu see on võetud aluseks Jaan Söödi kandleõpikus, mille järgi “kandle häälestus vastab duur- või mollhelistikule esimesele kuuele noodile.” (J. Sööt. Kuuekeelne kannel. Tartu, 1990, lk. 3) Me õigupoolest ei teagi, kuidas vanem eesti kannel kõlas. XX sajandi algul on fonografeeritud vaid setu pillimeeste kandlemängu. Saksa soost arst O. Huhn, iseloomustades eestlaste rahvakombeid ja -muusikat Saaremaal XIX sajandi esimesel veerandil, kirjutas kandle kohta nii: “Lamav harf (kannel), umbes 1½ jalga pikk ja ¾ jalga lai, resonantspõhjaga ja kõla-auguga. Neil on enamasti ainult üks oktaav, keeled on punutud jõhvidest ja nüüd ka juba sagedamini metallist. Virtuoso oskab seda riista päris meeldivalt pruukida. Sagedasti saadab seda naiste laul. Mina olen seda muusikat ikka heameelega kuulnud.” O. Huhn märgib muuseas, et “muusikariistu

mängivad ainult mehed.” Sakslasest õpetaja ja reisimees Chr. H. J. Schlegel, kes XVIII sajandi lõpupoole Põhja-Eestis ja Setumaal liikus, pidas kannelt aga väga viletsaks, väheste keeltega muusikariistaks (monohordiks), millel mängiti pulgaga. Parasjagu naljakalt arutles saksa keeles eesti rahvalaulu kitsa heliulatuse üle 1857. aastal G. J. Schultz-Bertram, süüdistades kannelt, mida me nüüd rahvamuusikateaduse valguses enam tõsiselt võtta ei saa. Ta kirjutas: “Sel puhul märgin muide, et need 5 – 6 tooni, mis moodustavad eestlaste laulu, *f, g, a, b, c*, (vahel ka *d*), kummalisel kombel on ainukesed, mida omab soome kannel, *kantele*. Eesti laulu monotoonsuse ja helivaesuse põhjust, näib mulle, tuleb seetõttu otsida ürgkandle viletsast konstruktsioonist, mitte aga eestlaste kõri ehitusest, (...) nii et nende lihtsates meloodiates on väga tõenäoliselt süüdi puusepp.”

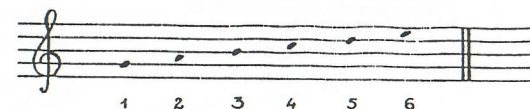
Hoopis teisiti ja luuleliselt kujutas endale muinaskannelt ette eesti folklorist A. Annist, kes kandlemuusika kohta kirjutas järgnevalt: “Kandle puhtkunstiliseks eeskujuks aga, vormi säilitavaiks keelepulkadeks – selleks on “kägude kuld”, metsade kukkuja printsii. Võib kägu nimetada laane kandleks, võib kanneltki ristida toa käoks: algeliselt vähevahelduv on mõlemate hääleestmik, üksikute heledate ilukõnede harmoonilises kordamises on mõlemate “tehnika” peavõte – just nagu runoski. See vormistruktuur on algeline ja lihtne, selle seaduspärasus piirdub ainult mõne üksiku reegluga, mida järgitakse nii pisiasja kui tervikugi ehituses.” (A. Annist. “Kalevala” kui kunstiteos. Tallinn, 1969, lk. 200 – 201)

Eesti regilaulu “Kannel” mõnedes variantides öeldakse, et kannel helises kurvvalt “kui sie nuttas nuori neidu” (Jõhvi), “nõnda üüdas venna kannel, kui nee nuttid neid noored, minnessa isa kodunta, minnessa mehe kojuje, saades kaasa kamberie” (Viru-Nigula), “nõnda laulvad neiu sõrmed /kannelt mängides – I. T./, kui nüid nutvad vaesed lapsed” (Pärnu), “nõnda nutab neiukene, kui hüüab kannel mäella, ilu pilli põõsa’assa” (Kursi) jne. See muidugi ei tähenda, et kannel oli vaid nukra meeoleolu pill. Naaberrahvastel on väheste keeltega vanemal kandlel mängitud küllaltki palju, kui mitte enamasti, just tantsulist muusikat. Üsna kindlalt võib küll väita, et regilaulu pole 5 – 6-keelse kandle saatel järjekindlalt küll lauldud, vähemalt pole sellise traditsiooni kohta mingeid kindlaid andmeid ei Eestist, Soomest, Karjalast ega mujaltki.

Vanema kandlemängu traditsiooni taustal ja osalt ka selle pilli alusel algas hiljemalt juba XVIII sajandil uuemate, samuti kandleks nimetatud keelpillide väljakujunemine. Eeskujuks ja stiimuliks olid mitmesugused võõramaised psaltrid ja tsitrid. Uute kannelde areng toimus rahvamuusika üldise arengu voolusängis ning omas iga rahva juures kohalikke iseärasusi (Vt.: Igor Tõnurist. Uuem kannel Eestis ja naabermaades. – Rmt: I. Tõnurist. Pillid ja pillimäng eesti külaelus. Tallinn, 1996, lk. 20 – 31). Eestis kujunes välja XIX sajandi teisel poolel ja XX sajandi alguses täiesti uus ja omalaadne nn. tsitritüüpi kandlevorm, mida Põhja-Eestis hakati nimetama Piiblist laenatud terminiga **simmel** või **simbel**. Täiesti uudne oli nii simbli ehitus kui ka mängustiil ja repertuaar, sellel pillil on mitu erikujugi. XIX sajandi lõpuks tõrjus uus pill väikekandle välja. Vaid Setumaal mängiti veel XX sajandi algupoolel 6 – 7 – 9-keelset labaga kannelt, kuid moodsam tsitritüüpi kannel tõrjus seal sellegi tasapisi välja. Sellist tsitritüüpi **diatoonilist kannelt** mängitakse Eestis tänini ning sellest on XX sajandi keskpaiku välja arenenud ka kromaatiline kannel.

HÄÄLESTUS

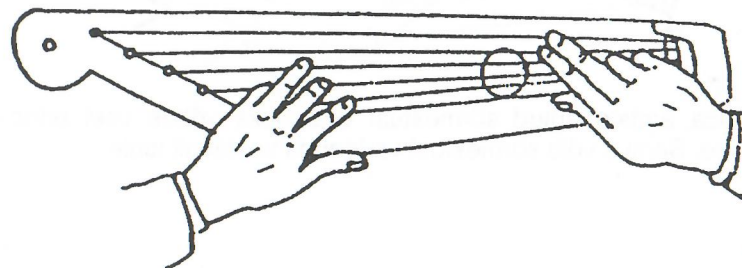
Kandle häälestus vastab duur- või mollhelistiku esimesele kuuele noodile. 6-keelne kannel kõlab kõige paremini, kui kõige madalam noot (keel nr. 1) häälestatakse vahemikus $d^1 - g^1$.

SÕRMEDE ASETUS

Sõrmestus 1

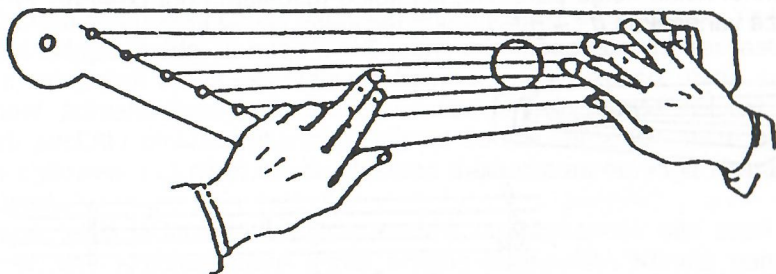
- keel 1 – parema käe keskmine sõrm
 2 – parema käe nimetissõrm
 3 – vasaku käe nimeta sõrm
 4 – vasaku käe keskmine sõrm
 5 – vasaku käe nimetissõrm
 6 – parema käe põial

Sõrmestus 2

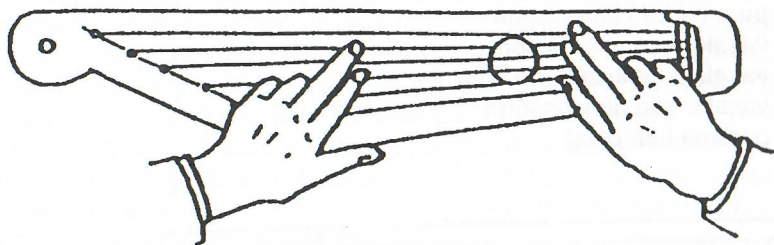
- keel 1 – parema käe nimeta sõrm
 2 – parema käe keskmine sõrm
 3 – parema käe nimetissõrm

- 4 – vasaku käe keskmine sõrm
- 5 – vasaku käe nimetissõrm
- 6 – parema käe põial

Sõrmestus 3

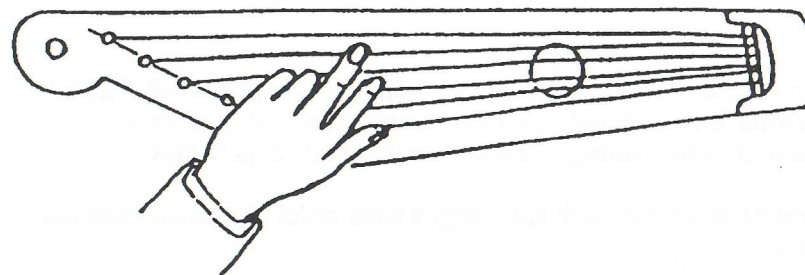
- keel 1 – parema käe keskmine sõrm
- 2 – parema käe nimetissõrm
- 3 – vasaku käe keskmine sõrm
- 4 – vasaku käe nimetissõrm
- 5 – parema käe põial
- 6 – parema või vasaku käe põial

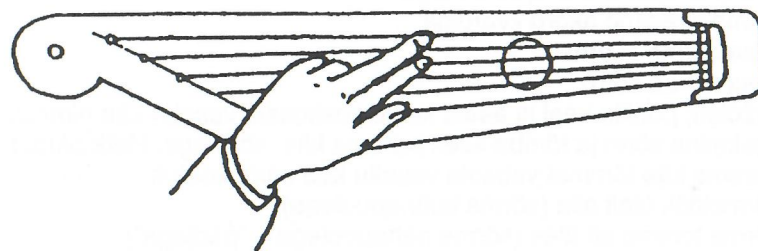
Mängija võib leida endale antud sõrmestust eeskujuks võttes veel erinevaid sõrmestusvariante. Samuti võib sõrmestust varieerida vastavalt loole.

SÕRMEDE ASETUS KATMISTEHNİKAS

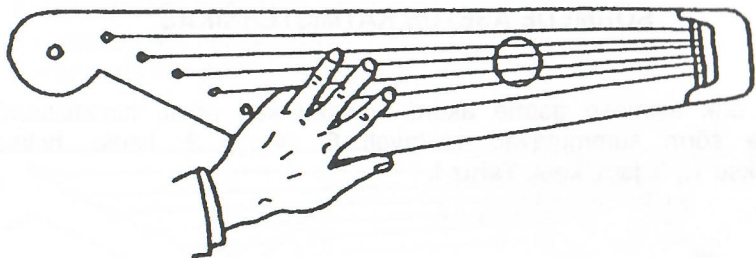
Toonika ehk esimese astme akord: vasaku käe põial, nimetissõrm ja keskmine sõrm summutavad vastavalt 6., 4. ja 2. keele, helisema tõmmatakse 1., 3. ja 5. keel. **Tähis I.**

Dominant ehk viienda astme akord: vasaku käe põial, nimetissõrm ja keskmine sõrm summutavad vastavalt 6., 3. ja 1. keele, helisema tõmmatakse 2., 4. ja 5. keel. **Tähis V.**

Subdominant ehk neljanda astme akord: summutatakse 2., 3. ja 5. keel, helisema tõmmatakse 1., 4. ja 6. keel. **Tähis IV.**

Teise astme akordi (minoori) saame summutades 1., 3. ja 5. keelt. **Tähis II.**
 Esimese astme akord sekundiga – **I 2** – summutada 3., 4. ja 6. keel.
 Esimese astme akord kvardiga – **I 4** – summutada 2., 3. ja 6. keel.

Lisaks nendele akordidele võib iga mängija leida sellel pillil omale meelepärased kooskõlasid.

MÄRGISTUS

- I** - esimese astme akord
- IV** - neljanda astme akord
- V** - viienda astme akord
- I 2** - esimese astme akord sekundiga
- I 4** - esimese astme akord kvardiga
- II** - teise astme akord
- ▷ - vasaku käe sõrm
- ◁ - flažolett; poolita keel ja aseta keele keskosale vasaku käe nimetis- või keskmine sõrm ja tõmba keelt parema käe sõrmega. Hetk pärast parema käe tõmmet vabasta vasaku käe sõrm keelelt
- V** - sõrmelöök ülalt alla (sõrme küünepoollega)
- Λ** - sõrme tõmme alt üles (sõrme nahapoollega – “padjaga”)

NOODIKOGU

1. Targa rehealune

I I² I I I⁴ I I² I Muhu

I IV I I I⁴ I I² I

2. Kivikasukas

Kuusalu

3. Vanaranna

I I V I I V I Kuusalu

I V I IV IV IV I

I I I I I

4. Torupillilugu

Karksi

5. Sarvelugu Suure-Jaani

6. Sarvelugu Tarvastu

7. Eesti torupilli valss Vigala

8. Torupillilugu Saarde

9. Torupillilugu Suure-Jaani

10. Räditants Kuusalu

11. Labajala valss

Kullamaa

12. Mustjala labajalg

Mustjala

13. Harju valss

Vigala

14. Labajala valss

Kihnu

15. Vana valss

Kihnu

16. Labajalavalss Vigala

17. Labajalavalss Vigala

18. Valss Pärnu-Jaagupi

19. Pajupillimotiiv Sangaste

20. Sarvelugu Suure-Jaani

21. Polka torupillile Reigi

22. Torupillilugu Tarvastu

Musical notation for Torupillilugu, consisting of three staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff.

23. Vana Kuradi kosjalugu Haapsalu

Musical notation for Vana Kuradi kosjalugu, consisting of three staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff.

24. Tilut-tilut Kuusalu

Musical notation for Tilut-tilut, consisting of three staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff.

25. Polka Äksi

Musical notation for Polka, consisting of two staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff. Chord symbols I, V, IV, and I are placed above the notes.

26. Ingliska Kuusalu

Musical notation for Ingliska, consisting of three staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff. First and second endings are indicated with '1.' and '2.'.

27. Oige ja vasemba Kuusalu

Musical notation for Oige ja vasemba, consisting of two staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff. Chord symbols II, I, and I are placed above the notes.

28. Krakovjakk Haapsalu

Musical notation for Krakovjakk, consisting of two staves of music in 2/4 time. The melody is written on a single treble clef staff.

29. Savikoja venelane Karksi

Chord progression: I V I V I I

Chord progression: IV V I I IV V I I

30. Savikua venelane Urvaste

Chord progression: I V I V I I

Chord progression: II V I I IV I

31. Savikuuri venelane Hargla

Chord progression: I V I V I I

Chord progression: IV V II II I I

32. Kaaratsimm Urvaste

Chord progression: IV IV IV IV I IV IV

Chord progression: I I V I I

33. Kaaratsimm Rõuge

Chord progression: I I I V I

Chord progression: V I V I

34. Kaarajaan Rannu

Chord progression: IV IV IV IV I IV IV

Chord progression: I I I I I I

35. Jandali Karksi

Chord progression: I I I I I I

36. Kupparimuori Kuusalu

Chord progression: I V I V I V

Chord progression: I V I IV I V V I

37. Kupparimuori Jõelähtme

Chord progression: I V I V I V

Chord progression: I V I IV I V I

46. Neläkesi kargus Setumaa

Musical notation for 'Neläkesi kargus' in 2/4 time. The piece consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff has a bass clef. Chord symbols are placed above the notes: I, V, I, V, I, I, I, V, V, I.

47. Ümbre tsõõri kargus Setumaa

Musical notation for 'Ümbre tsõõri kargus' in 3/4 time. The piece consists of three staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second and third staves have a bass clef. Chord symbols are placed above the notes: V, I, V, I, V, I, I.

48. Kargus Setumaa

Musical notation for 'Kargus' in 3/4 time. The piece consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff has a bass clef.

49. "Eesti tükk marsi moodi" Setumaa

Musical notation for 'Eesti tükk marsi moodi' in 3/4 time. The piece consists of three staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second and third staves have a bass clef.

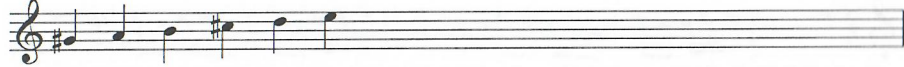
50. Kargus Setumaa

Musical notation for 'Kargus' in 2/4 time. The piece consists of six staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second and third staves have a bass clef. A triplet of eighth notes is marked with a '3' above it in the third staff.

51. Sõrmuliselugu Setumaa

Musical notation for 'Sõrmuliselugu' in 2/4 time. The piece consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff has a bass clef. A repeat sign with a '6 x' above it is placed over the first few notes of the second staff.

Kandle häälestus lugudele nr. 52 - 57

52. Vana labajalavalss.

Kuusalu

53. Torupillilugu

Halliste

54. Vanapagana torupillilugu

Reigi

55. Labajalg

Kihnu

56. Vals

Reigi

57. Labajalavalss

Kadrina

Kandle häälestus lugudele nr. 58 - 60

58. Sarvelugu

Vigala

59. Vanapagana torupillilugu

Pilistvere

60. Torupillilugu

Reigi

LUGUDE ALGALLIKAD

1. U. Toomi. Eesti rahvatantsud. Tallinn 1953. < Muhu, Soonda küla – R. Põldmäe, H. Tampere (1933) < Leena Väärtnõu, 79 a.
2. EÜS VII 597 (1) < Kuusalu khk. – G. Vilberg (1910) < viulil Eduard Aaman, 26 a.
3. ERA II 114,132 (7) – U. Toomi (1935) < Anna Matvei, 74 a.
4. EÜS V 234 (67) < Karksi, A. Martin, (1908).
5. EÜS IV 1527 (33) < Suure-Jaani khk., Vastemõisa vald – M. Saar (1907) < sokusarvel Peeter Kuldkepp, 37 a.
6. EÜS IV 509 (50) < Tarvastu – A. Grenzstein (1882).
7. ERA III 2, 303 < Vigala khk. – E. Oja (1929) < viiuli Madis Sume.
8. EÜS V 233 (58) < Saarde – A. Martin, 1908.
9. EÜS IV 1526 (31) < Suure-Jaani, Vastemõisa v. – M. Saar (1907) < Jüri Kuldkepp, 75 a.
10. U. Toomi. Eesti rahvatantsud. Tallinn 1953. < Kuusalu khk., torupillil Jaagup Ratsov.
11. EÜS IX 586/7 (21) < Kullamaa khk. – R. Kalbek, P. Süda (1912) < Andrei Laredei, 32 a.
12. RKM III 2, 61/2 < Mustjala, Vanakubja k. – H. Tampere (1936) < torupillil Jaan Piht.
13. H III 23,711 (3) < Vigala khk. – M. Aitsam (1895).
14. ERA III 2, 185 (171) < Kirbla khk. – E. Oja (1929) < härmoonikul Jüri Virtal.
15. Meie repertuaar. 1989 nr. 4. Folkloor. < Kihnu – E. Oja (1929) < härmoonikul Toomas Tapp, 27 a.
16. Meie repertuaar. 1989 nr. 4. Folkloor. < Vigala khk., Haravere k. – E. Oja (1929) < viulil Jüri Tiits, 77 a.
17. ERA III 2, 271 (259) < Vigala khk., Haravere k. – E. Oja (1929) < viulil Jüri Tiits.
18. Pillimees. Ilusad tantsutükid ühe, kahe ja kolme viulile. M. Schifferi trükikoda Tallinnas, 1910. < Oesu sauna Jaani järele Engest.
19. EÜS VI 211 (93 g) < Sangaste khk. Keeni v. – A. Kiiss. (1909) < Ain Park.
20. EÜS IV 1529 (40) < Suure-Jaani, Vastemõisa v. – M. Saar (1907) < sokusarvel Peeter Kuldkepp, 37 a.
21. EÜS II 811 (86) < Reigi khk., Kõrgessaare v. – P. Süda (1905) < A. Sülla, 35 a.
22. EÜS IV 258 (384) < Tarvastu – J. Tõllasson (1894).
23. EÜS X 558 (28) < Haapsalu, Kullamaa – C. Kreek (1913) < Kurik.
24. ERA II 128, 194/6 (2) < Kuusalu khk., Viinistu k. – R. Põldmäe, H. Tampere < viulil M. Manitski, 67 a.
25. ERA III 6,141, fon. 328 c – Äksi khk., Saadjärve v., Kõdu k. – K. Leichter (1930) < kandlel Kaarel Koppel, 62 a.

26. EÜS VII 572/3 (1) < Kuusalu khk., Kodasuu v., Kaberneeme k. – G. Wilberg (1910) < viiulil Johan Wilberg.
27. ERA II 114, III/13 (8) < Kuusalu khk., Kolga v., Hara saar – R. Põldmäe, U. Toomi (1935) < Gustav Lindström, 76 a.
28. Maris Männik, TMM < Haapsalu raj., Lihula v., Vägivere k. – Maris Männik (15. 07. 1971) < löötspillil Jaan Kadakas, 70 a.
29. ERA II 114, 143/5 < Karksi, Nuia alevik – R. Põldmäe, U. Toomi (1935) < Mari Sarv, 50 a.
30. ERA II 128, 355 (6) < Urvaste khk., Vaabina v. – H. Tampere (1936) < viiulil Ott Hiip, 76 a.
31. ERA II 128, 343 (6) < Hargla, Möniste v. – H. Tampere (1936) < viiulil Ott Laas, 66 a.
32. ERA II 128, 356/7 (7) < Urvaste khk., Vaabina v. – H. Tampere (1936) < viiulil Ott Hiip, 76 a.
33. ERA II 114, 93/5 (3) < Rõuge khk. ja vald, Sänna asundus – R. Põldmäe, U. Toomi < Anno Ruus, 55 a.
34. R. Põldmäe, H. Tampere. Valimik eesti rahvatantse. Tartu 1938, lk. 112. < Rannu – Tampere mälestuste järgi.
35. ERA II 114, 146/9 (1) < Karksi khk. ja vald, Nuia alevik – R. Põldmäe, U. Toomi (1935) < Kreete Jõnts, 50 a.
36. ERA II 128, 177/8 (1) < Kuusalu khk., Kolga v., Kiiu-Aabla k. – H. Tampere (1936) < Kata Krönström, 70 a.
37. ERA II 128, 279/80 (1) < Jõelähtme khk. ja vald, Ihasalu k. – H. Tampere (1936) < Maria Paemurd, 75 a.
38. EÜS X 2549 (9 b) < Kadrina, Undla v., Imastu k. – K. Viljak (1913) < viiulil Groomann, 75 – 80 a.
39. ERA II 128, 282/3 (4) < Jõelähtme khk., Ihasalu k. – R. Põldmäe, H. Tampere (1936) < Maria Paemurd, 75 a.
40. U. Toomi. Eesti rahvatantsud. Tallinn 1953. < Kuusalu khk., viiulil ja löötspillil A. Silberberg ja M. Siiberg.
41. Erakogu < Sangaste khk., Tsirguliina – E. Limbo (1988) < kandlel Elmar Limbo.
42. Erakogu < Võnnu khk., Ahunapalu k. – P. Karras, T. Kann, E. Lukka (1995) < kandlel Aksel Tähnas, 84 a.
43. EÜS X 946 (214) < Setumaa, Uusvada k. – A. O. Wäisanen (1913) < Danilo Ol'oksa, 52 a.
44. EÜS X 1000 (339), ERA fon. 93 f. < Setumaa, Vilo v., Truba k. – A. O. Wäisanen (1913) < sarvepillil Vanase Jüri, 42 a.
45. EÜS X 918 (150), fon. 75 e < Setumaa, Kiiova k. – A. O. Wäisanen (1913) < sarvepillil Sido Nikit, 46 a.
46. U. Toomi. Eesti rahvatantsud. Tallinn 1953. < Setumaa, kandlel Aleksander Mängli.
47. EÜS X 1289 (9), fon. 76 d < Setumaa, Masnova k. – A. Raudkats, A. O. Wäisanen (1913) < kandlel Aleksander Mängli, 25 a.
48. EÜS X 1009 (357), ERA fon. 95 h < Setumaa, Vilo v., Truba k. – A. O. Wäisanen (1913) < sarvepillil Vanase Jüri, 42 a.
49. EÜS X 915 (140), fon. 74 a < Setumaa, Meremäe v., Kiiova k. – A. O. Wäisanen (1913) < sarvepillil Sido Nikit, 46 a.
50. EÜS X 915 (141), ERA fon. 74 b < Setumaa, Meremäe v., Kiiova k. – A. O. Wäisanen (1913) < sarvepillil Sido Nikit, 46 a.
51. EÜS X 916 (143) < Setumaa, Meremäe v., Kiiova k. – A. O. Wäisanen (1913) < sarvepillil Sido Nikit, 46 a.
52. EÜS X 1073 (487), ERA fon. 111 b < Kuusalu khk., Kolga v., Leesi k. – A. O. Wäisanen (1913) < viiulil Eduard Aaman, 29 a.
53. EÜS VIII 1138 (39) < Halliste khk., Abja v. – A. Sildnik, P. Tatz (1911).
54. EÜS II 792 (30) < Reigi khk., Kõrgessaare v., Kõpu k. – P. Süda (1905) < Hindrek Jalaja, 81 a.
55. Meie repertuaar. 1989 nr. 4. Folkloor. < Kihnu, Sääreküla – Eduard Oja < härmoonikul Jüri Laasen.
56. EÜS II 824 (125) < Reigi khk., Kõrgessaare v., Rootsi k. – P. Süda (1905) < kandlel Peeter Pitk, 71 a.
57. EÜS X 2544 (6) ja 2508 (6) < Kadrina, Undla v., Imastu k. – K. Viljak (1913) < viiulil Groomann, 75 – 80 a.
58. H III 23, 711 (2) < Vigala khk. – M. Aitsam (1895).
59. EÜS IV 1540 (67) < Pilstvere khk., Imavere v., Taadikvere k. – H. Siimer (1907) < Jüri Raud, 65 a.
60. RKM II 128, 83 (3) < Hiiumaa, Reigi – E. Küttim (1954 – 62) < P. Pihel, sünd. 1921.

KASUTATUD MATERJALID

Raamatud

1. Meie Repertuaar. 1989. Eesti rahvapillilood. Koostanud ja kommenteerinud I. Rüütel. Aprill. Tallinn: Eesti Raamat.
2. Pillimees. Ilusad tantsutükid ühe, kahe ja kolme viiulile. 1910. Tallinn: M. Schifferi trükikoda.
3. Põldmäe, R., Tampere, H. 1938. Valimik eesti rahvatantse. Tartu: Eesti Rahvaluule Arhiivi Kirjastus.
4. Sööt, J. 1990. Kuuekeelne kannel. Tartu.
5. Tampere, H. 1975. Eesti rahvapillid ja rahvatantsud. Tallinn: Eesti Raamat.
6. Toomi, U. 1953. Eesti rahvatantsud. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
7. Torop, K. 1995. Kontratantsud. Tallinn: Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus.

Arhiivimaterjalid

1. Kirjandusmuuseumi rahvamuusika osakonna viisikartoteek. Fondid: EÜS, ERA, H, RKM.
2. Teatri- ja Muusikamuuseumi arhiiv.
3. P. Karrase erakogu.